

เรือพระที่นั่ง กับแนวความคิดจักรวาลและคติเทวราชา

ปรียานุช คำสนอง

อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ

๑๕/๕/๒๕๖๙

ในกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค มีการจำแนกประเภทของเรือที่อยู่ในกระบวน ออกเป็น ๔ ประเภท ตามลำดับความสำคัญของเรือแต่ละลำ ได้แก่ เรือพระที่นั่ง (เรือกึ่ง/เรือที่ประทับ) จำนวน ๔ ลำ, เรือรูปสัตว์จำนวน ๘ ลำ, เรือตั้งจำนวน ๒๒ ลำ และเรือแข่ง จำนวน ๗ ลำ^๑ โดยเรือพระราชพิธีแต่ละลำแฝงคติความเชื่อและแนวความคิด ที่ผสมผสานกันระหว่าง ศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ – ฮินดู แนวคิดเหล่านี้ถูกเผยแพร่ผ่านการติดต่อค้าขายทางทะเลจากอินเดียมาสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราชแห่งอินเดียที่ได้ขยายดินแดนโดยใช้พุทธศาสนาร่วมกับการเผยแพร่ความรู้คำสอน ในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑ ขณะที่รัฐพุนั้นที่ได้รับแนวความคิดแบบพราหมณ์ – ฮินดู เป็นต้นกำเนิดของแนวคิดเทวราชาที่ส่งผลกระทบต่อการปกครองของไทยมาอย่างยาวนานและเฟื่องฟูที่สุดในสมัยอยุธยา แนวความคิดเหล่านี้ คือเกี่ยวกับคติความเชื่อและการแสดงออกทางอำนาจแบบอินเดีย อันแสดงให้เห็นจากรูปแบบศิลปะและความหมายของเรือพระราชพิธี^๒ สำหรับการจัดริ้วกระบวนเรือพระราชพิธี สำหรับพระมหากษัตริย์เสด็จพระราชดำเนินทางชลมารคไปในกรต่าง ๆ

ขบวนพยุหยาตราทางชลมารค ในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม ปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ที่มา : <https://www.reporternews5.com/archives/61726> สืบค้นเมื่อวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๖๙

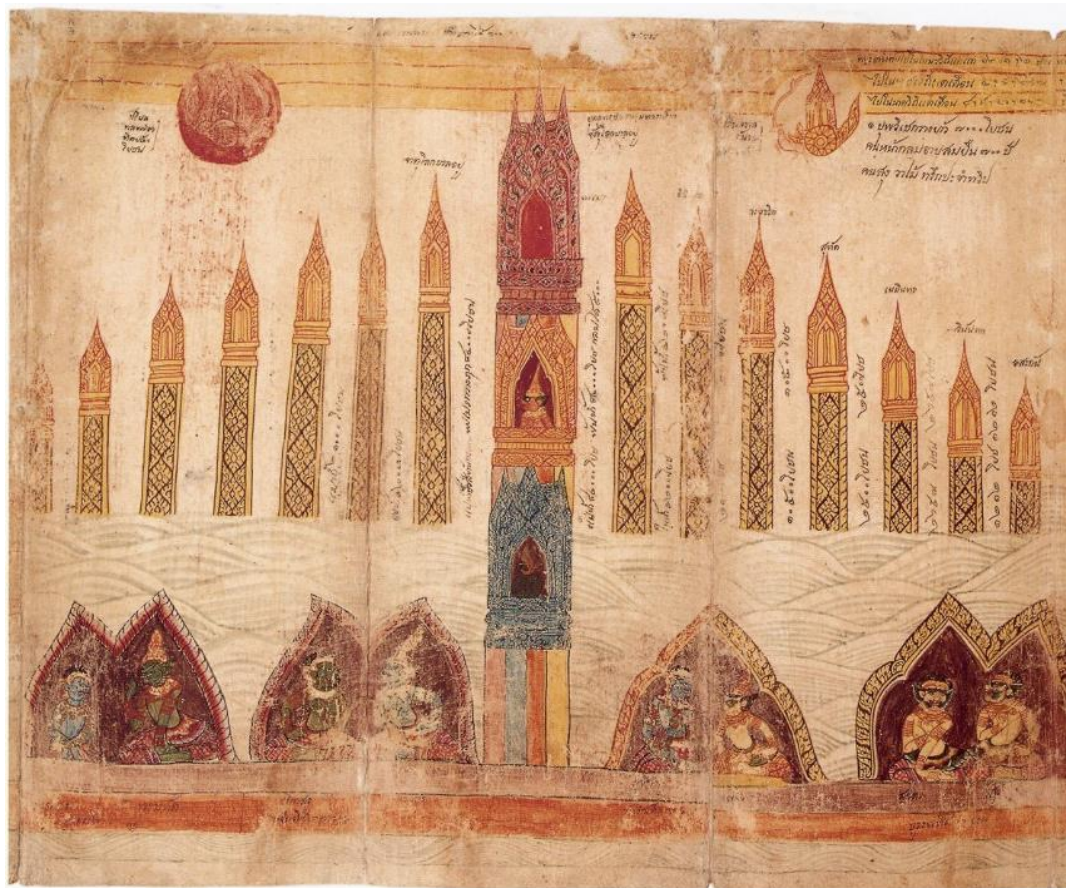
เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการจัดกระบวนเรือพระราชพิธี ที่แบ่งออกเป็นริ้วสายกลาง (สายใน – ศูนย์กลาง) ที่เป็นกลุ่มเรือสายสำคัญ ประกอบด้วย เรือพระที่นั่ง ๔ ลำ มีเรือพระที่นั่งสุพรรณหงส์ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ และเรือพระที่นั่งเอกชาติบุษงค์ นอกจากนี้มีเรืออีเหลียง เป็นเรือกลองนอก เรือแดงโม

^๑ ที่มา : <https://www.facebook.com/RoyalThaiArmyWarCollege/posts/การจัดรูขบวนเรือพระราชพิธี-๕๒-ลำ-ในการพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน/1042046121050357/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๙

^๒ ที่มา : <https://thestandard.co/buddhism-brahmanism-royal-barge/> สืบค้นเมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๙

ซึ่งเป็นเรือของผู้บัญชาการขบวนเรือ เรือกลงใน พร้อมด้วยเรือตำรวจนอกและเรือตำรวจใน ถัดมา คือ รั้วสายใน (ขนาบข้างสายเรือพระที่นั่ง) มีเรือทองขวานฟ้าและเรือทองบ่าปิ่น เป็นเรือประตุน้ำ เรือเสื่อทยานชลและเรือเสื่อคำรณสินธุ์ เป็นเรือพิฆาต เรือรูปสัตว์ ๘ ลำ ปิดท้ายสายในด้วยเรือเอกไชยเหินหาวและเรือเอกไชยหลาวทอง ซึ่งเป็นเรือคู่ชักและด้านนอกสุดเป็นรั้วสายนอก(ขนาบข้างรั้วสายใน) ประกอบด้วยเรือตั้งและเรือแซง สายละ ๑๔ ลำ เพื่อคุ้มกันและรักษาความปลอดภัย^๑

จากรูปแบบการจัดรั้วกระบวนจะสังเกตได้ว่ามีความสอดคล้องกับสัณฐานของจักรวาล จากแนวความคิดแบบพุทธ - พราหมณ์ ที่เมื่อมองจากด้านบน จะเห็นเขาพระสุเมรุเป็นศูนย์กลางทำหน้าที่เป็นแกนหลักที่เชื่อมโลกและสวรรค์ ล้อมรอบด้วยเขาเจ็ดวงสลับ(เขาสัตบริภัณฑ์) ด้วยมหานทีสีทันดร ถัดจากวงแหวนนอกสุดคือทวีปทั้งสี่ โดยมีสีทันดรสมุทรเป็นอาณาบริเวณและมีกำแพงจักรวาลกั้นล้อมเป็นวงนอกสุด ด้านบนของเขาพระสุเมรุเป็นที่ตั้งของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ลักษณะการจัดกระบวนเรือพระราชพิธีที่มีรั้วกระบวนเรือพระที่นั่งอยู่กลางขบวน สำหรับบุคคลทั่วไปอาจไม่เข้าใจถึงนัยยะเรื่องคติจักรวาลและเขาพระสุเมรุ แต่เข้าใจว่าเป็นการจัดกระบวนเพื่อถวายความปลอดภัยระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินมากกว่า

เขาพระสุเมรุในสมุดภาพไตรภูมิ เป็นภาพตัดขวางมีเขาพระสุเมรุที่เป็นแกนกลางของจักรวาลอยู่ตรงกลางภาพด้านบน มีเขาสัตบริภัณฑ์และมหานทีสีทันดรล้อมรอบเป็นชั้น ๆ

ที่มา : https://www.silpa-mag.com/culture/article_158396 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙

^๑ ที่มา : <https://phralan.in.th/coronation//finalceremoniesdetail.php?id=945> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙

แนวความคิดต่อมา คือ **คติเทวราชา** หรือ**สมมติเทวราชา** ที่พระเจ้าแผ่นดินอยู่ในฐานะของสมมติเทพ เป็นแนวความคิดที่ว่าด้วยมโนทัศน์ของพระเจ้าแผ่นดินภายใต้คติพราหมณ์ – ฮินดู ผสานกับพุทธศาสนา จากอารยธรรมอินเดีย ว่าราชา หรือกษัตริย์ มีสถานภาพอันศักดิ์สิทธิ์ที่ส่งผ่านมาจากพระเป็นเจ้า หรือเทพเจ้า โดยในระยะแรกเป็นเทพเจ้าเองที่ปกครองจักรวาลทั้งหมด ต่อมาเริ่มปรากฏราชาที่เป็นมนุษย์ปกครองแคว้นบนโลก ราชาเหล่านี้มีสถานะที่ศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจากการ “แบ่งภาค” ของเทพเจ้าลงมาจุติในโลกมนุษย์^๕ เป็นการแสดงถึงสัญลักษณ์ทางการปกครอง ที่เป็น “อำนาจเฉพาะพระองค์” เชื่อมโยงกับอำนาจอันศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเช่นเดียวกับเทพเจ้า^๕ คติเหล่านี้ปรากฏในรูปแบบของจารีตประเพณี วัฒนธรรม และข้อปฏิบัติต่อราชา หรือพระมหากษัตริย์ ยกตัวอย่างเช่น การที่สมมติพระนามของพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีทุกพระองค์โดยเรียกตามนามของพระราม การใช้ราชาศัพท์ต่อพระมหากษัตริย์ และงานสถาปัตยกรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ ที่มีฐานานุศักดิ์แตกต่างกับบุคคลทั่วไป เช่นเดียวกับเรือพระราชพิธีที่มีคติเทวราชา ปรากฏอยู่อย่างชัดเจน

โขนเรือพระนารายณ์ทรงสุบรรณ สมัยรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช ๒๓๖๘–๒๔๑๑ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชื่อเรียกว่า เรือพระที่นั่งมงคลสุบรรณ ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สร้างรูปพระนารายณ์ยืนบนหลังครุฑ เปลี่ยนชื่อเป็นนารายณ์ทรงสุบรรณ โขนเรือนี้เป็นต้นแบบในการสร้างโขนเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙
 ปรียานุช (๒๕๖๘)

^๕ ชญาสิน นุ้ยสินธุ์, ๒๕๖๖, **คติเรื่องราชาในจารีตวัฒนธรรมไทย**, กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร. หน้า ๑๔๑

^๕ ธิดา สารยา, ๒๕๓๘, (ศรี) ทวารวดี : ประวัติศาสตร์ยุคต้นของสยามประเทศ, กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ . หน้า ๒๓๒

โดยเฉพาะส่วนของ “โขนเรือ” หรือ “หัวเรือ” ที่มีความสอดคล้องกับคติเรื่องโลกและจักรวาล เป็นการรับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยเฉพาะลวดลายแกะสลักรูป “ครุฑ” และ “นาค” อันเป็นเทพในคติความเชื่อเกี่ยวกับ “พระนารายณ์” โดยมี “ครุฑ” เป็นพาหนะ และ “นาค” เป็นบัลลังก์ประทับ เนื่องจากพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนร่างอวตารของ “พระนารายณ์” เมื่อคติความเชื่อนี้เผยแพร่เข้าสู่ไทย โขนเรือพระราชพิธี อันเป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ จึงมักทำโขนเรือเป็นรูป “ครุฑ” และ “นาค” เพื่อใช้เป็นเรือที่ประทับของพระมหากษัตริย์ ตามคติที่ว่า ครุฑ เป็นพาหนะของพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ แล้วเมื่อพระมหากษัตริย์ถูกเปรียบว่าเป็นดั่ง พระนารายณ์ อวตารลงมา ครุฑ จึงถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระมหากษัตริย์ ดังปรากฏในรูปเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น ในตราพระราชลัญจกร ธง และ โขนเรือพระที่นั่งรูปครุฑ^๖ ดังเช่นโขนเรือพระที่นั่ง นารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙

ลวดลายส่วนฐานบัลลังก์กัญญาเรือพระที่นั่ง เป็นไม้แกะสลักครุฑ สลับกับลายพุ่มข้าวบิณฑ์ ปิดทองประดับกระจก
ปรียานุช (๒๕๖๘)

นอกจากนี้ยังมีเรือพระราชพิธีในกระบวนเรือ ที่เกี่ยวกับครุฑลำอื่น ๆ ได้แก่ เรือครุฑเหินเห็จ และ เรือครุฑ เตรีงไทรจักร เรือ ๒ ลำนี้สะท้อนถึงอิทธิพลคัมภีร์ปุราณะของอินเดียที่มีต่อคตินิยมและศิลปกรรมไทย ตามคัมภีร์ ปุราณะ ครุฑ เป็นเจ้าแห่งนกทั้งหลาย หรือเทพบักซิน เป็นพาหนะของพระวิษณุ มีอิทธิฤทธิ์สามารถเปลี่ยนแปลงตนให้เป็นรูปร่างต่าง ๆ นานาและสามารถไปได้ในทุกหนแห่งตามปรารถนา ครุฑเป็นศัตรูกับนาคหรือบรรดาจิ้งจอกทั้งหลาย เนื่องมาจากมารดาของทั้งสองฝ่ายวิวาทกัน ดังนั้นในศิลปกรรมของศาสนาฮินดูและพระพุทธศาสนา ครุฑจึงมักปรากฏในท่าที่ฉวยจับนาคไว้ไม่ว่าจะเป็นนาคเพียงตัวเดียวหรือหลายตัว ไทยเราเรียกว่า ครุฑยุคนาค โขนเรือทั้งสองลำเป็นไม้

^๖ ที่มา : https://www.silpa-mag.com/royal-celebration/article_135771 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘

จำลองรูปครุฑจับนาค ๒ ตัวชูขึ้น ลงรักปิดทองประดับกระจก เรือครุฑเหินเห็จ ครุฑทาสีแดง ส่วน เรือครุฑเตร็จไตรจักร ครุฑทาสีชมพู^๗

เรือครุฑเหินเห็จ ครุฑทาสีแดง เรือลำนี้และเรือเรือครุฑเตร็จไตรจักร สร้างครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๑ แต่เดิมใช้ชื่อว่า เรือครุฑเทีระเห็จ เมื่อครั้งสงครามโลกครั้งที่ ๒ เรือทั้งสองลำถูกระเบิดได้รับความเสียหาย ในพุทธศักราช ๒๕๐๘ กองทัพเรือและกรมศิลปากรจึงร่วมกันบูรณะเรือสองลำนี้ใหม่โดยใช้หัวเรือเดิมมาประกอบ
ปริยานุช (๒๕๖๘)

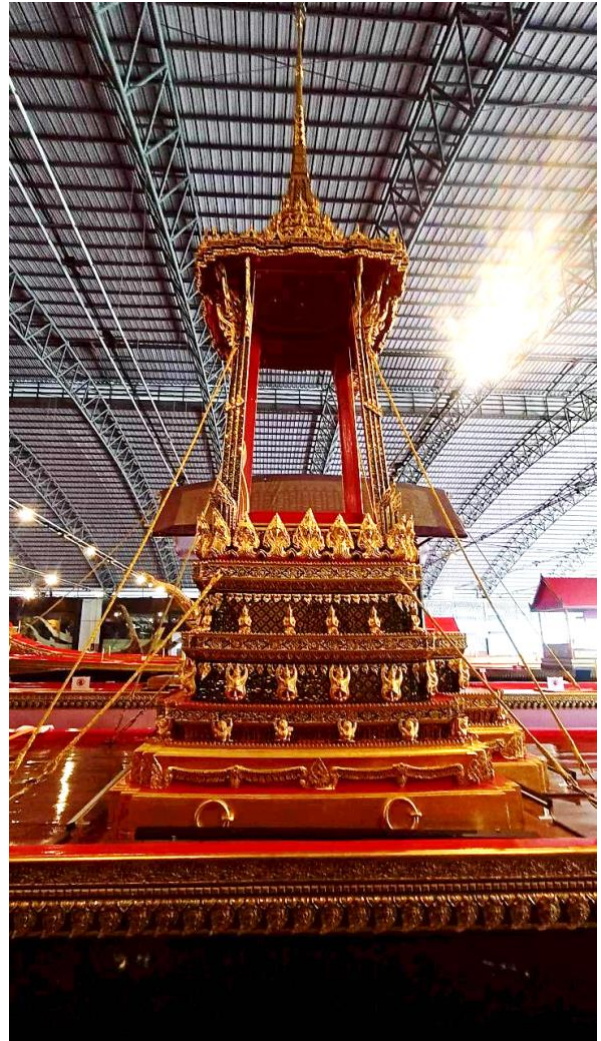
สำหรับ “พญานาค” ตามคติของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ปรากฏในคัมภีร์ปุราณะต่าง ๆ หลายคัมภีร์ กล่าวถึงเกี่ยวกับพญานาค โดยเฉพาะ “พญาเศษนาค” หรือ “พญาอนันตนาคราช” ที่เป็นใหญ่เหนือเมืองบาดาล เป็นเจ้าแห่งนาคทั้งหลาย ยังเป็นบัลลังก์ที่บรรทมพักของพระนารายณ์ระหว่างการสร้างโลก สถิตอยู่กลางทะเลน้ำนม หรือเกษียรสมุทร และพญานาคยังปรากฏความเกี่ยวข้องกับการอวตารของพระนารายณ์ในปางต่าง ๆ ทำให้ “นาค” ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จึงถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ ในฐานะบัลลังก์ของพระนารายณ์ เนื่องจากกษัตริย์เป็นการแบ่งภาคของเทพเจ้า “พญานาค” ถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับครุฑ ดังนั้นจึงมีการนำ “พญานาค” มาสร้างเป็นโขนเรือพระที่นั่งในสมัยอยุธยา เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งพระมหากษัตริย์อยุธยาที่ประทับบนเรือพระที่นั่งนาค จึงมีฐานะเป็น “พระนารายณ์”^๘

เรือพระที่นั่งที่เกี่ยวข้องกับนาคในปัจจุบัน คือ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช และเรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ เรือพระที่นั่งอนันตนาคราช หมายถึง อนันตะ ราชานแห่งนาค หรืองูทั้งหลาย หรือหมายถึง ภูเขา หรือ ภูทิพย์ ผู้มีพลังยิ่งใหญ่ รู้จักกันในชื่อ เศษะ หรือ อาทิสะ เศษะ ผู้ที่มีเศียรหนึ่งพัน และ (ประดับด้วย) อัญมณีหนึ่งพันที่ส่องประกายสว่างจ้าไปทุกหนแห่ง พญานาคอนันตะ อาศัยอยู่ลึกลงไปทั่วโลกบาดาลทั้ง ๒ ชั้น และแบกโลกทั้งหมดไว้บนเศียร บางคัมภีร์

^๗ ที่มา : <http://www.virtualmuseum.finearts.go.th/royalbarges/index.php/th/highlight/เรือพระราชพิธี/12-เรือครุฑเหินเห็จ-และ-เรือครุฑเตร็จไตรจักร.html> สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๙

^๘ ที่มา : https://www.silpa-mag.com/royal-celebration/article_135771 สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๙

อธิบายว่า อนันตะมีชื่ออีกอย่างว่า วาสูกิ (ไทยเรียกว่าสุกรี) ซึ่งมีเจ็ดเศียรและอยู่ในโลก บาดาลชั้นที่ ๗ อนันตะปกครอง
นาคทั้งหลาย เรื่องราวจากคัมภีร์ข้างต้นให้อิทธิพลต่อความเชื่อเรื่องปลาอานนท์ของคนไทย และพญานาคเจ็ดเศียรมี
อิทธิฤทธิ์บันดาลให้เกิดฝน

โขนเรือพระที่นั่งอนันตนาคราช เป็นรูปพญานาคเจ็ดเศียร และบุษบกสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปหรือผ้าพระกฐิน
ปรียานุช (๒๕๖๘)

เมื่อผนวกกันกับความเชื่อกษัตริย์เป็นอวตารของพระนารายณ์ ลงมาเกิดบนโลกมนุษย์ พระองค์จึงควรมีเรือพระที่นั่ง
เป็นพญาอนันตนาคราช สอดคล้องกับพระนารายณ์ประทับบรรทมบนพญาอนันตนาคราช เรือพระที่นั่งอนันตนาคราชมี
โขนเรือ หัวเรือจำลองรูปพญานาคเจ็ดเศียร ลงรักปิดทองประดับกระจก ท้องเรือภายในทาสีแดง ภายนอกทาสีเขียว
กลางลำเรือเป็นบุษบกไม้แกะสลักปิดทองประดับกระจก สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปหรือผ้าพระกฐิน^๙

เรือพระที่นั่งลำต่อไป คือ เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ มาจากคำภาษาสันสกฤตว่า อเนกชาติภุชงค์
แปลว่า นาคหลากหลายชนิด สอดคล้องกับรูปโขนเรือที่ลงรักปิดทองเป็นลายรูปงู หรือนาค ตัวเล็ก ๆ จำนวนมาก

^๙ ที่มา : https://www.finearts.go.th/storage/contents/detail_file/x6wHlwP7rma4t5wBcCXTVhp9EyeAMx96zJg_d8te.pdf

เนื่องจาก นาค เป็นเทพที่ปรากฏอยู่ในศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ฮินดู เป็นเทพ หรือทิวายนาค และเป็นตัวแทนแห่งพลังอำนาจ ความมั่งคั่ง และความอุดมสมบูรณ์ รูปแบบของงูหรือนาคตัวเล็ก ๆ จำนวนมาก น่าจะหมายถึง นาคที่มีจำนวนนับพันซึ่งเป็นเหล่าบรรดา นาคที่เกิดจากมหาฤๅษีกัศยปะและนางกัทรุ นาคเหล่านี้อาศัยอยู่ในโลกบาดาล เรียกว่า นาคโลก แปลว่า โลกของนาคทั้งหลาย ตามปรากฏในคัมภีร์ปุราณะ เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ใช้เป็นที่ประทับเปลื้องเครื่องหรือเปลื้องพระขงามหากฐินของพระเจ้าอยู่หัว ก่อนเสด็จขึ้นหรือลงเรือพระที่นั่งอีกลำ^{๑๐}

เรือพระที่นั่งอเนกชาติภุชงค์ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ หัวเรือลงรักปิดทองลายรดน้ำเป็นรูปนาคตัวเล็ก ๆ จำนวนมาก ปริยานุช (๒๕๖๘)

นอกจากเรือที่มีความเกี่ยวข้องกับคติเทวราชา ที่กล่าวถึงแล้ว ยังมีเรือพระราชมहिทธิอีก ๔ ลำ ที่มีความเกี่ยวข้องกับคติเทวราชาในเรื่องการอวตารของพระนารายณ์ เป็น พระราม ที่ถูกเล่าในวรรณกรรม รามเกียรติ์ จากพระราชนิพนธ์ในพระบาท สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (พุทธศักราช ๒๓๒๕ – ๒๓๕๒) ที่ดำเนินเรื่องตามมหากาพย์ รามายณะ ของอินเดีย โดยเรือกลุ่มนี้มีมิชนเรือเป็นตัวละครสำคัญในวรรณกรรม ประกอบด้วย เรือกระบี่ปราบเมืองมาร เรือกระบี่ราษฎร์รอนราพณ์ เรือพาลีรังทวิป และเรือสุครีพครองเมือง

เรือกระบี่ปราบเมืองมาร มิชนเรือเป็นรูปวานร (ลิง) ร่างกายสีขาว ไม่สวมเครื่องประดับหัว ส่วนเครื่องประดับกายและผ้าถุงลงรักปิดทองประดับกระจก จากชื่อและลักษณะมิชนเรือทำให้ทราบว่าเป็น หนุมาน ทหารเอกของพระราม ขุนกระบี่ผู้นำกองทัพวานรต่อสู้กับกองทัพของทศกัณฐ์เจ้ากรุงลงกา ความชั่วร้ายของทศกัณฐ์ทำให้เรียกกรุงลงกาว่า เมืองมาร ถือเป็นฝ่ายอธรรม ลำที่สอง คือ เรือกระบี่ราษฎร์รอนราพณ์ มิชนเรือเป็นรูปวานร (ลิง) ไม่สวมเครื่องประดับหัว ร่างกายสีดำ ส่วนเครื่องประดับกายและผ้าถุงลงรักปิดทองประดับกระจก จากชื่อและลักษณะมิชน

^{๑๐} ที่มา : https://www.finearts.go.th/storage/contents/detail_file/x6wHlwaP7rma4t5wBcCXTVhp9EyeAMx96zJg_d8te.pdf
สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘

เรือทำให้ทราบว่าเป็น นิลพัท ขุนกระบี่ผิวดำตั้งชื่อผู้นำกองทัพวานรต่อสู้ทำลายล้างกองทัพของราพณ์ (อีกชื่อหนึ่งของ ทศกัณฐ์ในมหากาพย์รามายณะ เรียกว่า ราวณะ)^{๑๑}

เรือกระบี่ปราบเมืองมาร สร้างขึ้นครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ ๑ แต่ปรากฏชื่อเรือชัดเจนในเอกสารสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อครั้ง สงครามโลกครั้งที่ ๒ เรือกระบี่ปราบเมืองมาร และเรือกระบี่ราญรอนราพณ์ ถูกระเบิดได้รับความเสียหาย ใน พุทธศักราช ๒๕๐๘ กองทัพเรือและกรมศิลปากรจึงร่วมกันบูรณะเรือสองลำนี้ใหม่โดยใช้หัวเรือเดิมมาประกอบ ปรียานุช (๒๕๖๘)

เรือลำที่สาม คือ เรือพาลีรังทวีป มีโขนเรือเป็นรูปวานร (ลิง) สวมมงกุฏ ร่างกายสีเขียว เครื่องประดับกายและ ผ้าถุงลงรักปิดทองประดับกระจก จากชื่อและลักษณะโขนเรือทำให้ทราบว่า เป็นรูปของพาลี พระราชาเมืองขีดขิน แห่ง อาณาจักรวานร (ในมหากาพย์รามายณะเรียกว่า วาลี ส่วนเมืองชื่อ กิษกินระ) ชื่อเรือ พาลีรังทวีป มาจากเรื่องราวของ พาลีผู้อาจหาญ ทุกๆ เช้าจะข้ามทวีปจากฝั่งตะวันออกไปตะวันตกและจากเหนือไปใต้เพื่อกราบไหว้พระอาทิตย์ (พระสุรยะ) และล่าสุดท้าย คือ เรือสุครีพครองเมือง มีโขนเรือเป็นรูปวานร (ลิง) สวมมงกุฏ ร่างกายสีแดง เครื่องประดับกาย และผ้าถุงลงรักปิดทองประดับกระจก ชื่อและลักษณะโขนเรือทำให้ทราบว่า เป็นรูปของสุครีพ (ในมหากาพย์รามายณะ เรียกว่า สุครีวะ) น้องชายของพาลี ขึ้นครองเมืองขีดขินหลังจากพาลีวายชนม์ อาณาจักรวานรที่สุครีพขึ้นครองเมืองได้นี้ ก็เพราะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากหนุมานและพระรามซึ่งเป็นพระเอกในเรื่องรามเกียรติ์^{๑๒}

เรื่องทั้ง ๔ ลำ เป็นเรือรูปสัตว์ที่สร้างขึ้นตามคติความเชื่อเรื่องเทวราชาที่ว่า พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระ นารายณ์ซึ่งอวตารเป็นพระราม สอดคล้องกับพระนามของพระมหากษัตริย์ ยกตัวอย่างเช่น สมเด็จพระรามาธิบดีและ

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน

^{๑๒} ที่มา : https://www.finearts.go.th/storage/contents/detail_file/x6wHlwaP7rma4t5wBcCXTVhp9EyeAMx96zJg_d8te.pdf

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๖๘

สมเด็จพระรามาเมศวร จึงมีการนำรูปตัวละครทหารเอกฝ่ายพระรามมาสร้างเป็นโขนเรือพระราชพิธีร่วมอยู่ในขบวนพยุหยาตราทางชลมารค

โขนเรือพาลีรังทวิป

ที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/เรือพาลีรังทวิป#/media/ไฟล์:Pali_Rang_Thawip_bow.jpg

สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๙

เรือสุครีพครองเมือง

ที่มา : https://th.wikipedia.org/wiki/ไฟล์:Sukrip_Khrong_Mueang.jpg สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๖๙